

Марина ЛОГІНОВА

викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримальної поліції
Національної поліції України
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Юлія ШЕВЧЕНКО

курсант 2-го курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Національної поліції України
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

**ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ВНАСЛІДОК ЗНИЩЕННЯ
АБО ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА ДЕРЖАВОЮ-АГРЕСОРОМ**

Цивільно-правові наслідки знищення або пошкодження майна внаслідок збройної агресії передбачають, насамперед, виникнення обов'язку відшкодувати завдану матеріальну шкоду – як у формі повної компенсації, так і через механізми реституції, репарації або спеціальних фондів, які складаються зі стягнень з держави-агресора. З правової точки зору йдеться про порушення права власності, що охороняється як національним, так і міжнародним правом.

Актуальність цієї теми обумовлена безпрецедентним масштабом руйнувань цивільної інфраструктури, спричинених збройною агресією РФ проти України, що призвело до великої кількості випадків втрати житла, господарських ділянок, транспортних засобів та іншого майна. На жаль, національна система цивільного законодавства наразі не має ефективного механізму компенсації шкоди, а судова практика лише формується.

Так, Організацією Об'єднаних Націй у співпраці з урядом України, Групою Світового банку та Європейською комісією в Оперативній оцінці збитків та потреб для України було оголошено загальну вартість пошкоджень у житловому секторі. Станом на 31 грудня 2024 року це 57,6 мільярда доларів США. Найбільше постраждали багатоквартирні будинки – 451 988 одиниць, приватні житлові будинки – близько 319 956, а кількість пошкоджених або знищених гуртожитків сягає 67 506 одиниць [1, с. 94]. Такі масштаби втрат вимагають чіткої правової відповіді на питання відновлення

порушених прав власників та забезпечення справедливості.

Вже на початках повномасштабного вторгнення Україна розпочала формування нормативно-правової бази, спрямованої на юридичне врегулювання питань відшкодування завданої шкоди.

Так, наприклад, у березні 2022 року Україна зробила перший крок до правового врегулювання питання компенсації шкоди, завданої збройною агресією російської федерації, ухваливши Закон України «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів» [2]. Відповідно до положень цього закону вилучене майно та кошти, що належали державі-агресору або її резидентам, зараховуються до державного бюджету України і можуть бути спрямовані на формування фонду ліквідації наслідків збройної агресії. Таким чином, законодавець заклав підґрунтя для створення внутрішнього джерела фінансування механізму компенсації шкоди, завданої фізичним та юридичним особам унаслідок воєнних дій.

У цьому контексті важливим є також Закон України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України», який регламентує підстави, порядок, процедуру та форми надання компенсації за зруйновану чи пошкоджену нерухомість [3]. Цим нормативним актом визначено створення спеціального Державного реєстру майна, що постраждало внаслідок збройної агресії, а також передбачено подання заяв, збір доказів, ухвалення рішень відповідними комісіями та інші організаційно-правові етапи надання відшкодування. Закон також передбачає можливість фінансування компенсацій за рахунок репарацій, вилучених російських активів, міжнародної допомоги та інших джерел.

З метою практичної реалізації права на компенсацію шкоди, завданої збройною агресією російської федерації, урядом України була прийнята Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації». Цей підзаконний акт визначає порядок подання та розгляду заяв про відшкодування, умови включення об'єктів до Державного реєстру пошкодженого та знищеного майна, а також механізми формування та функціонування компенсаційної комісії.

Постанова стала одним із ключових нормативних актів, що деталізує застосування положень Закону України «Про компенсацію за пошкодження та знищення деяких категорій об'єктів нерухомого майна». Згідно з нею, громадяни мають можливість подати електронну заяву через застосунок «Дія», що істотно спрощує процедуру фіксації факту знищення чи пошкодження нерухомості. Також передбачено можливість подальшого розгляду заяв

спеціальними комісіями, які мають встановити обсяг завданої шкоди, ухвалити рішення про надання компенсації, та визначити її форму – грошова виплата, об'єкт нерухомого майна або інші варіанти.

Окрему увагу в контексті цивільно-правового регулювання наслідків збройної агресії заслуговує законопроект №7385 «Про відшкодування шкоди, завданої потерпілому внаслідок збройної агресії Російської Федерації», зареєстрований у Верховній Раді України 17 травня 2022 року. Його ключова мета полягає у створенні державного Фонду, який повинен забезпечити повний цикл відшкодування шкоди потерпілим – від ведення реєстрів до безпосередньої виплати компенсацій [5].

Передбачалося, що цей Фонд акумулюватиме фінансові ресурси з різних джерел. Серед них – кошти, отримані шляхом арешту майна РФ за кордоном. Заявки на компенсацію планується приймати як від фізичних, так і юридичних осіб, що зазнали матеріальних збитків внаслідок агресії.

Однак на практиці запропонований механізм викликав критику з боку фахівців, адже Фонд, за своєю природою, більше нагадує державне підприємство-розпорядника активів, ніж незалежний і прозорий механізм відшкодування. Такий статус породжує потенційні корупційні та репутаційні ризики, а також піддає сумніву ефективність управління ресурсами [6, с. 39].

Аналіз законодавчих ініціатив демонструє, що хоча на рівні уряду та парламенту усвідомлюється необхідність вирішення проблеми компенсацій, запропоновані підходи часто залишаються поспішними та недосконалими [6, с. 39].

Отже, хоча створення Фонду є важливим кроком до систематизації процесу відшкодування, його ефективність залежатиме від рівня правової чіткості, процедурної прозорості та політичної волі до належного адміністрування і контролю.

Таким чином, на рівні законодавства в Україні сформовано первинну нормативну базу, яка дає змогу визначити процедуру компенсації шкоди, зокрема за знищене чи пошкоджене житло. Проте, попри прогресивність підходів, реалізація передбачених норм на практиці потребує подальшого вдосконалення та забезпечення належного правового механізму захисту постраждалих громадян.

1. UKRAINE Fourth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4) February 2022 - December 2024. February 2025, the World Bank, the Government of Ukraine, the European Union, the United Nations. URL: https://mva.gov.ua/media/1/Fourth_Rapid_Damage_and_Needs_Assessment_RDNA4_.pdf (дата звернення: 22.05.2025).

2. Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів: Закон України від 03.03.2022 р. № 2116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2116-20#Text> (дата звернення: 22.05.2025).

3. Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України: Закон України від

23.02.2023 р. № 2923-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text> (дата звернення: 22.05.2025).

4. Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 року № 326 (у ред. постанови Кабінету Міністрів України від 22.07.2022 року № 951). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.05.2025).

5. Проект Закону про відшкодування шкоди, завданої потерпілому внаслідок збройної агресії Російської Федерації. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/39602#> (дата звернення 24.05.2025).

6. Відшкодування завданої шкоди: навч. посіб. / кол. авт. : д-р юрид. наук, доц. К. Р. Резворович; канд. юрид. наук М. М. Фролов; О. О. Нагорна; М. В. Логінова. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 85 с.

Валентина ЧЕРНОБУК

старший викладач кафедри
теорії держави та права
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Руслана ОТКИДАЧ

здобувач вищої освіти
Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

**ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ
У ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ:
БАЛАНС БЕЗПЕКИ ТА ПРИВАТНОСТІ**

У сучасному суспільстві питання захисту персональних даних набуло особливої актуальності у зв'язку з інтенсивним розвитком інформаційних технологій та зростанням обсягів обробки даних державними структурами. Однією з найбільш чутливих сфер цієї теми можна вважати діяльність правоохоронних органів, які, виконуючи функції з розслідування правопорушень та забезпечення публічної безпеки, неминуче втручаються у сферу приватного життя громадян. Такий процес потребує особливої правової врівноваженості, адже на перетині інтересів безпеки та приватності виникає складне завдання – забезпечити ефективність правоохоронної діяльності без порушення основоположних прав людини, зокрема права на приватність.

Правоохоронці, виконуючи свої функції із розслідування та попередження злочинів, отримують доступ до значного масиву персональної інформації. Водночас існує ризик зловживань, надмірного збору чи